

ระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต

กรณีศึกษา: นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี

The Level of Applying of the Sufficiency Economy Philosophy to Life: A Case Study of Horse Soldiers at Adisorn Camp, Saraburi Provinc

จอมชัย เลิศอมรรฐ์* กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรรค์กิติ**

สุริยะ ประภายสาธก*** วิชญ์ วณิชพัทธ์****

Chomchai Lertarmornrat, Ganratchakan Lertamornsak,

Suriya Prapysatok, Vit Vanichapat

Received: May 21, 2020 Revised: June 4, 2020 Accepted: June 5, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี จำนวน 200 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

* วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail address: chomchai.le@ssru.ac.th

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร Faculty of Education, College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University e-mail address: ganratchakan.ni@ssru.ac.th

*** วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail address: suriya.pr@ssru.ac.th

**** วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail address: v.vvitvit@gmail.com

ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น ยศสิบโท อยู่ในช่วงอายุ 18 – 25 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และมีรายได้ต่อเดือน อยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต กรณศึกษา: นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ลำดับแรก ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านการมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ

คำสำคัญ (Keywords): ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; การดำเนินชีวิต

Abstract

The purpose of this research was to study the level of the application of the sufficiency economy philosophy in life: a case study of horse soldiers at Adisorn Camp, Saraburi Province. Classified by personal factors The sample consisted of 200 cavalry students at Adisorn Camp, Saraburi, using questionnaires as a tool for data collection. And the statistics used for data analysis are frequency, percentage, mean, and standard deviation. The result of the research shows that The samples were mostly corporal rank. Between the ages of 18-25 years old, have high school / vocational education and have a monthly income in the range of 10,001 - 20,000 baht. Adoption of the philosophy of the sufficiency economy in life: a case study: cavalry students at Adisorn Camp, Saraburi Province The overall and each aspect were at a high level in all aspects. First, the moral conditions, followed by reasoning. In terms of knowledge In terms of having good immunity and the moderation respectively

Keywords: Philosophy of Sufficiency Economy; Living

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในด้านอุตสาหกรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น ทั้งด้านเทคโนโลยี ด้านการเงิน ด้านการค้าและความรู้ คงคุณค่าอุดมการณ์ สิ่งที่สำคัญ คือ แรงผลักดันที่ทำให้กระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลมาก ซึ่งมาจากการค้าขายสินค้าและ

บริการ อันดับสอง คือ แรงจากการเดินทางท่องเที่ยว และสุดท้าย คือ การศึกษาผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศที่อ่อนแอกว่าหรือประเทศที่ไม่ได้เตรียมตัว ประเทศที่ไม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันไว้ก็จะถูกกระทบมาก ถ้าประเทศไหนเข้มแข็งก็ถูกกระทบน้อย ทำให้คนไทยหลงคิดว่าการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่เดิม ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ขยายวงกว้างในภูมิภาคเอเชีย (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550)

เมื่อประเทศไทยต้องประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2539 - 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานและชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางแก้ไข โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยรอดพ้นจากปัญหาดังกล่าว และสามารถดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550)

ประเทศไทยจึงได้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้ัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน มุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปฏิบัติตนให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังคงนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นปรัชญานำทาง ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดมั่นในทางสายกลาง ความพอเพียง ความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้คู่กับคุณธรรม จนกระทั่งการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่อง โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสุขระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุล ระหว่างความสามารถในการ

พึ่งตนเองกับการแข่งขันในโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้นำมาหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและ ยั่งยืน บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บท หลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ นักศึกษาทหารม้าสามารถนำเอาหลักการดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเสนอแนะแนวทางให้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี และนำเสนอแนะแนวทางส่งเสริมและเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ภาคประชาชนเพื่อให้สามารถนำหลัก ปรัชญาดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต
กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย (Research Scope)

1. **ขอบเขตประชากร** คือ นักศึกษาทหารม้าที่อยู่ในค่ายอดิศร โดยมีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน

2. ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ยศ อายุ ระดับการศึกษา เงินเดือน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม

3. ขอบเขตเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้อยู่ในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2563

4. ขอบเขตพื้นที่

ศูนย์การทหารม้า ค่ายอดิศร ตำบลปากเพรียว อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาทหารม้าที่อยู่ในค่ายอดิศร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาทหารม้าที่อยู่ในค่ายอดิศร จำนวน 200 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการคำนวณหาค่าขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ค่าความเชื่อมั่น + 95 % เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970)

กำหนดให้ n คือ จำนวนประชากรทั้งหมด

N คือ ขนาดของประชากรซึ่งแทนด้วยตัวเลขของจำนวนนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี

e คือ ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้ให้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

ขั้นตอนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ยศ อายุ ระดับการศึกษา เงินเดือน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 2 ระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต ทัศนศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ข้อ สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 2 ตัวเลือก คือ ใช่ กับ ไม่ใช่

ส่วนที่ 3 ระการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของไลเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม รวมข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากคำถามที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสอบถาม เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง ความครอบคลุมเนื้อหาและความถูกต้องในสำนวนภาษา หลังจากผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยไปทำการทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนข้อคำถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมเท่ากับ 0.942 ซึ่งมีความเชื่อมั่นที่เข้าใกล้ + 1.00 และเกินเกณฑ์ที่มาตรฐานที่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวน 200 ชุด โดยกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 เดือน

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผลต่อไป หากมีฉบับไหนไม่สมบูรณ์จะคัดออกและทำการเก็บเพิ่มให้ครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนแล้ว นำมาลงรหัสเลข (Code) ตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละส่วน

2. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จัดเก็บและคำนวณหาค่าทางสถิติได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและนำผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเขียนข้อเสนอแนะ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open ended) โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิเคราะห์ระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต
กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความพอประมาณ	3.88	0.455	มาก
2. ด้านการมีเหตุผล	4.12	0.480	มาก
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	3.98	0.506	มาก
4. ด้านเงื่อนไขความรู้	4.02	0.470	มาก
5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	4.26	0.416	มาก
ภาพรวม	4.05	0.336	มาก

การวิเคราะห์ระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต
กรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.336) หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความคิดเห็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ลำดับแรก ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.416) ด้านการมี

เหตุผล ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.480) ด้านเงื่อนไขความรู้ ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.470) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.506) ส่วนลำดับสุดท้าย ด้านความพอประมาณ ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.455) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากข้อค้นพบที่ว่า ระดับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตกรณีศึกษา : นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน ซึ่งได้แก่ ภาพรวมด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ มีระดับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า นักศึกษาทหารม้า ค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมและนักศึกษาทหารม้าได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ อาทิเช่น การดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ได้พอเพียง พอเหมาะกับความต้องการและเหมาะสมกับฐานะตน มีการเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้เพื่อใช้ในยามจำเป็นและมีการทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเน้นความหมายของการพอมี พอกิน ซึ่งปรากฏอีกครั้งในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต มีข้อความบางตอนดังนี้ “...คนอื่นว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่อย่างพอก็พอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอกิน มีความสงบ ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าสมควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแบ่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้...” (รังสรรค์ มณีรัตน์, 2553 : 24) เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อความบางประการดังนี้ “...เศรษฐกิจแบบค้าขายภาษาฝรั่งเข้าเรียกว่า Trade Economy ไม่ใช่แบบพอเพียง ซึ่งฝรั่งเรียกว่า Self-Sufficient Economy ถ้าเราทำแบบที่ไทยทำได้ คือ เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง เราก็อยู่ได้ไม่ต้องเดือดร้อน...” (รังสรรค์ มณีรัตน์, 2553 : 24) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กิตติพร ปทุมทอง (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน บมจ. ธนาคารกสิกรไทย สาขาในสังกัดเขตการบริการและการขาย 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพ

ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความรู้ และด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก

ในประเด็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต อันดับแรก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า นักศึกษาทหารม้ามีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยคำนึงถึงองค์ประกอบโดยภาพรวมและระดับความคิดเห็นทุกด้านของนักศึกษาทหารม้าในค่ายอดิศร จังหวัดสระบุรี อาทิเช่น ถือความซื่อสัตย์ สุจริต รู้สึกละอายเมื่อกระทำผิดเป็นหลักในการปฏิบัติงาน มีความวิริยะอุตสาหะ กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเคน จันทรวงษ์ (2549) ได้กล่าวว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับกิจกรรมในทางเศรษฐกิจ 4 อย่าง คือ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลตอบแทน

- โดยการผลิตจะเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติเป็นสำคัญและการพึ่งตนเอง

- การบริโภค เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด เศรษฐกิจพอเพียงจะมุ่งกำหนดขอบเขตความต้องการของมนุษย์ โดยใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญ ด้วยการซื่อสัตย์สุจริตและความพอประมาณแก่ฐานะของตน

- ด้านการแลกเปลี่ยน เศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นความเป็นธรรมด้วยการรวมกลุ่มกันในการทำธุรกิจเพื่อให้เกิดอำนาจทางการต่อรองทางธุรกิจเพิ่มขึ้น

- ด้านการจัดสรรค่าตอบแทน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการจัดสรรค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมกับสมาชิกในสังคมทุกคน ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้ง 4 อย่างจะเป็นฐานสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้ความสำคัญกับความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติด้วยการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคนในสังคม

- การส่งเสริมศีลธรรมอันดีในสังคม ซึ่งตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการอบรมศีลธรรมอันดีให้กับประชาชนในชุมชนนั้น เพื่อให้เกิดความสงบสุขความรักใคร่สามัคคีกันตามความเชื่อของแต่ละศาสนา

- การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้ทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน รวมทั้งการเพิ่มมูลค่าของสินค้าในท้องถิ่นให้มากขึ้นช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

- การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจพอเพียงจะส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตสินค้า โดยต้องใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่ามากที่สุด รวมถึงการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของสมาชิกในสังคมทุกคน โดยให้มีความรักและหวงแหนทรัพยากรเพื่อมิใช่นานและทำให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา

- ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้รู้เท่าทันของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความรู้ในเรื่องต่าง ๆ จะได้หาวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม และมีเทคนิคในการพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น

- เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ใช้หลักธรรมของศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะทำให้คนมีความรู้จักพอในด้านจิตใจด้วย ซึ่งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งเสริมให้คนมีความสุขพอเพียงทั้งกายและทางใจ โดยทางกายจะต้องดำเนินชีวิตตามฐานะตามอัตภาพ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ้งตนเองได้มากที่สุด และทางจิตจะต้องรู้จักความพอ มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดทางสายกลางคือ มัชฌิมาปฏิปทา จะทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม

3) ด้านการเมืองการปกครอง

เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญกับการเมืองการปกครองที่สำคัญ ดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชน หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งเสริมให้เปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ก็จะทำให้ปัญหาที่มีอยู่ลดลงหรือเบาบางจนหมดไปในที่สุด จะนำมาซึ่งความสามัคคีปรองดองกันของคนในชาติ ความอุ่นใจต่าง ๆ ก็จะหมดไป

- การให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทมากขึ้น ซึ่งถือเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งในอดีตรัฐบาลมุ่งพัฒนาเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมและบริการเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวไกลเท่าทันกับนานาประเทศ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเกษตรมากนัก ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากแนวคิดที่ช่วยให้คนส่วนใหญ่ที่อาศัยในชนบทห่างไกลมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ขาด

แคลน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้น้อมรับเอาวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

- การที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องมีคุณธรรมในการปกครองประชาชน โดยจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนและมีสติรอบคอบในการดำเนินงานต่าง ๆ อันส่งผลดีทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นในประเทศ (มัลลิกา เหล็กกล้า, 2553 : 26-28)

สังคมไทยได้ตระหนักและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง ในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ประเทศไทยเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสถานการณ์ในขณะนั้นได้สะท้อนผลการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลและยั่งยืน โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ปรับแนวความคิดการพัฒนาประเทศใหม่จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลักมาเป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไปพร้อมกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวความคิดการพัฒนาที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยให้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยสู่ความอยู่ดีมีสุข พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพและยั่งยืน ควบคู่ไปกับปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนจากการดำเนินการ “โดยราชการเพื่อประชาชน” เป็นการมี “ประชาชนเข้าร่วม” ให้คนเป็นผู้ตัดสินใจหรือกำหนดทิศทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อพร้อมรับความเสี่ยงบนฐานของความรอบรู้ ความรอบคอบ ความเพียร และคุณธรรม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ได้มีการวิเคราะห์สถานะทุนของประเทศใน 3 ทุน ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม พร้อมทั้งเสริมสร้างระบบโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับสังคมไทย

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์มหาศาลในการที่จะน้อมนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตและดำรงวิถีแห่งชีวิตไทยที่พึงปรารถนาไว้ได้และยิ่งไปกว่านั้นก็คือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ยังสอดคล้องกับพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งในแง่ปรัชญาหลักการและแนวคิดอย่างน่าสนใจยิ่ง (รังสรรค์ มณีรัตน์, 2553 : 25)

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น เจเนอเรชั่น เพื่อใช้ในการศึกษาว่าเจเนอเรชั่นมีส่วนในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการปกครอง. (2560). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านรายจังหวัด รายอำเภอ และ
รายตำบล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://stat.bora.dopa.go.th/stat/
statnew/statTDD/views/showProvinceData.php](http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showProvinceData.php). สืบค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2560,
[20 ธันวาคม 2560]
- กิตติพร ปทุมทอง. (2550). “คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และคุณภาพชีวิตในการ
ทำงานของพนักงาน บริษัท ธนาคารกลีกรไทย จำกัด (มหาชน) : กรณีศึกษาสาขาใน
สังกัดเขตการบริการและการขาย 1”. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม. (2550). “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษา คณะ
เศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
บัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณิชาภา กุหลาบเพชร. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ
ปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- ประดิษฐ์พงศ์ เอี่ยมเมธิสกุล. (2554). การศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงตามแนวพระราชดำริ ของข้าราชการ กรมจเรทหารบก. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประเวศ วะสี. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- มัลลิกา เหล็กกล้า. (2553). การปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา:
ลูกจ้างประจำ กองการผลิตสิ่งอุปกรณ์สายพลาธิการ กรมพลาธิการทหารบก. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา.
- รังสรรค์ มณีรัตน์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการ
นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของกำลังพลกรมจเรทหารบก
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรเดช จันทรศร. (2554). การจัดการภาครัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2550). แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง: จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีสุข.

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2542). ทฤษฎีใหม่ในหลวง: ชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422. สืบค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2560, [20 ธันวาคม 2560]

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.